

СЕРГЕЙ ВЛАХОВ (1917-2011)

Неотдавна ни напусна Сергей Иванов Влахов. Загубихме един от най-значителните български представители на теорията и практиката на превода, доайенът на речниковото дело в България – Сергей Влахов.

Сергей Влахов е роден в Ростов на Дон в семейство на бесарабски българи. Когато Сергей е на 3 години, семейството му се връща в България и живее в София. Тук той учи отначало в немско училище, а след това в известното училище на В.Кузмина, където изучава руски и френски. През 1936 година завършва Американския колеж в Симеоново, а през 1940 – юридическия факултет на Софийския университет.

През 1944 г. е мобилизиран в действащата армия и служи като преводач във Военното министерство. Богатата библиотека на министерството и работата в нея подтикват Влахов да завърши курс за библиотекари към Народна библиотека «Кирил и Методий». В резултат на това две години С.Влахов работи в библиотеката на Българската академия на науките, след което преминава в Медицинската академия и там 25 години преподава руски език.

Дипломираният юрист не е работил дори един час като юрист. От една страна, защото така са се стекли обстоятелствата в живота му, но, от друга страна, по-вероятно е искрата на преводаческия талант и усет към смисъла на думите, с която се е родил, да го е посветила на преводното дело и на изследванията на теория на превода и го е осенила с множество новаторски идеи за лексикографско представяне на думите. Тази искра подтиква Сергей Влахов да е сред членовете учредители на Съюза на преводачите в България. Тя осветява живота и заниманията му и прави от него един от малцината преводачи у нас, които са се отнасяли към превода като към нещо жизнено необходимо, като изкуство, което ги привлича и изгаря. Както той самият е написал в автобиобиблиографията си: *«През целия си съзнателен живот съм превеждал: като ученик и студент – стихове за собствено удоволствие, по-късно, в МНО – военни и политически материали, в ИСУЛ и МА – медицинска литература предимно от български на руски»*. Така филологическия усет на Сергей Влахов се шлифова до съвършенство в над 30-годишната му практика като устен преводач – синхрон и консекутив, както и като писмен преводач – главно от руски език (двупосочно) – на специализирана (военна и медицинска) литература. В преводаческата си работа Сергей Влахов натрупва богат опит и наблюдения върху езиковите явления. Изключително важно е, че той има прекрасната възможност да прави тези наблюдения като сравнява проявленията на езиковите процеси в няколко чужди езика, четири от които:

руски, английски, немски и френски, владее като родни. Всичко това разширява неусетно и неминуемо обсега на филологическите занимания на С.Влахов. От една страна са непрестанните му занимания с превод и то с най-високо качество. От друга страна, за да са на ниво, тези занимания изискват също такава непрестанна работа с различни речникови и енциклопедични справочници. Така в живота на Сергей Влахов се очертават две линии, две дълбоки бразди, които минават през ума и сърцето му: преводачеството и речникарството.

С богатия си практически опит като преводач, с 25-годишната си преподавателска дейност на руски език в ИСУЛ и МА, Влахов е канен от СУ «Св. Климент Охридски» да преподава теория и практика на превода в Летния семинар за чужденци. Обучава на превод и членовете на Клуба на младия преводач на СПб. Влахов публикува рецензии за преводи и е автор на редица научни статии по проблеми на руската и българската лексикография, фразеология, паремиология, транслатология, както и на научно-популярни публикации за правилността при употребата на отделни думи или значения.

В Съюза на преводачите в България създава *Секция за теория, история и критика* и е нейният първи ръководител. Двете му любви – преводът и речниковото дело – бидейки в непрекъсната конкуренция, му подхвърлят прекрасната идея да създаде и *Група по лексикография* към тази секция. Така Влахов слага началото на сътрудничество между две важни за културния живот у нас гилдии: на преводачите и на лексикографите.

Трудно е да се наклонят везните към едното или към другото, тъй като Влахов (в съавторство със Сидер Флорин) е написал теоретико-практическия труд *Непреводимото в превода*, който за българските и за чуждестранните преводачи е книга пътеводител в дебрите на преводаческото майсторство. Книгата е публикувана през 1980 г. в Москва. За нея има над 150 рецензии и отзиви на български, руски, английски, немски, украински и чешки език. След второто руско издание (1986 г.) трудът, основно преработен, е публикуван на български език през 1990 г. Четвърт век след първата му поява известното московско издателство «Р.Валент», публикуващо специализирана литература по теория и практика на превода, го издава за пореден път. В предговора към това издание професорът от катедрата по превод на английски език на Московския държавен лингвистически университет В.К.Ланчиков оценява приноса на С.Влахов в преводачеството като изключително висок.

А още с първите си стъпки в речниковото дело С.Влахов се изявява като професионален лексикограф. По този път той тръгва през 1953 г. със съавторството на *Руско-българския учебен речник* под редакцията на

Е.М.Главнюков. Няколко години по-късно той редактира заедно с Галина Тагамлилка и Александър Людсканов двутомния *Руско-български речник*. През 1970 година Влахов издава *Малък руско-български речник*, чието трето преработено издание излиза през 1979 година. През 1980 година той е съавтор и редактор на първия *Руско-български фразеологичен речник*, който се отпечатва едновременно в Москва и в София (съвместно издание на «Наука и изкуство» и «Русский язык»). През 1994 година излиза *Руско-български тематичен речник на фразеологизмите* и един от неговите най-активните съавтори и редактор е Сергей Влахов. Влахов създава и първите в българската лексикография съпоставителни речници на пословиците в няколко езика (1998) и културната енциклопедия «От Авгий до Яфет» (1996). През 2004 година българската русистика получава десети влаховски речник *Нов руско-български речник*. И този път големият майстор предлага на интересуващите се и изучаващите руски език в България много сериозен лексикографски труд. В своя рецензия за тази работа българистите от санктпетербургския университет З.Шанова и Е.Иванова отбелязват, че появата на този речник е едно от най-значимите постижения в двуезичната лексикография през последните години.

На 19 март 2012 г. Сергей Иванович би навършил 95 години. Той доживя възраст, на която повечето хора се оттеглят от активния професионален живот. За него обаче възрастта не играеше никаква роля. На голямото му бюро се трупаха книги и нови проекти. Той будно следеше литературата и искаше да има пред себе си още три живота, за да осъществи всички свои идеи и планове. Всеки, който е работил с речниците, създадени от Сергей Влахов, който е чел неговите разработки по теория и критика на превода, би съжалил искрено, че тези идеи няма да се осъществят. А онези от нас, които имаха щастливата възможност лично да общуват със Сергей Влахов, винаги ще носят светъл спомен за един на пръв поглед тих и с изискан външен вид човек, който като заговореше, те пренася в тъй рядко посещавания свят на духовното, на красивия изказ и на ведрината и спокойствието в човешките отношения.

За тази атмосфера, за богатия, жив, цветен път на преводаческо и речниково творчество, който извървя Сергей Влахов, и за писменото наследство, което остави, най-подходящи са думите на един много добър негов приятел – изтъкнатия лингвист проф. Валерий Михайлович Мокиенко, с които той завършва писмото отговор на тъжната вест от София: «*Он прожил замечательную, нужную всем нам, влаховцам, жизнь*».

Нека бъде светла паметта на Сергей Влахов! Спокойствие за духа му!

Редколегията на БР